

Bijlage 7
CONCEPT
VERWERKERSOVEREENKOMST¹

¹ LVNL standaard, versie 1.1 20-04-2021

Verwerkersovereenkomst

De ondergetekenden:

Luchtverkeersleiding Nederland, statutair gevestigd en kantoorhoudende te 1117 CV te Schiphol aan het Stationsplein Zuid West 1001, te dezer zake rechtsgeldig vertegenwoordigd door **[naam]**, **[functie]**: "Opdrachtgever";

en

[naam], statutair gevestigd en kantoorhoudende te **[postcode, wpl]** aan de **[adres]**, te dezer zake rechtsgeldig vertegenwoordigd door **[naam]**, hierna te noemen: "**Leverancier**";

hierna gezamenlijk te noemen: "Partijen" en afzonderlijk te noemen: "Partij";

NEMEN HET VOLGENDE IN AANMERKING:

- Opdrachtgever heeft met Leverancier een Algemene Dienstverleningsovereenkomst of een Master Services Overeenkomst afgesloten (hierna in beide gevallen te noemen: "**Overeenkomst**"). Deze verwerkersovereenkomst (hierna te noemen: "**Verwerkersovereenkomst**") vormt een aanvulling op de Overeenkomst;
- In het kader van de uitvoering van de Overeenkomst worden door Leverancier persoonsgegevens verwerkt ten behoeve van Opdrachtgever. Opdrachtgever hecht waarde aan het beschermen van deze persoonsgegevens en aan het feit dat er zorgvuldig met deze persoonsgegevens wordt omgegaan;
- Ingevolge de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna te noemen: "**AVG**") is Opdrachtgever de verantwoordelijke van de persoonsgegevens en Leverancier de verwerker. In overeenstemming met de AVG wensen Partijen in deze Verwerkersovereenkomst hun afspraken over het verwerken van de persoonsgegevens door Leverancier als verwerker vast te leggen;
- Deze Verwerkersovereenkomst is aan te merken als een verwerkersovereenkomst in de zin van artikel 28, lid 3 AVG;
- De AVG legt aan Opdrachtgever de plicht op om ervoor zorg te dragen dat Leverancier voldoende waarborgen biedt ten aanzien van de technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen met betrekking tot de te verrichten verwerkingen van persoonsgegevens;
- Als gevolg van de wetwijziging "Wet Meldplicht Datalekken" en in overeenstemming met artikel 33 AVG heeft Opdrachtgever de plicht om ervoor zorg te dragen dat Leverancier voldoende waarborgen biedt ten aanzien van de melding van een beveiligingsinbreuk die leidt tot de aanzienlijke kans op ernstige nadelige gevolgen dan wel ernstige nadelige gevolgen heeft voor de bescherming van persoonsgegevens die door Leverancier worden verwerkt;
- Deze Verwerkersovereenkomst bevat de door Leverancier gehanteerde waarborgen zodat Opdrachtgever kan voldoen aan haar meldplicht van eventuele incidenten, zoals bedoeld in artikel 33 AVG;
- De AVG legt daarnaast aan Opdrachtgever de plicht op om toe te zien op de naleving van bovengenoemde waarborgen door Leverancier, zoals bepaald in artikel 28 onder (h) AVG. Deze Verwerkersovereenkomst beschrijft hoe Opdrachtgever deze nalevingsplicht kan vervullen.

KOMEN OVEREEN:

1. Begrippen

De hierna en hiervoor in deze Verwerkersovereenkomst vermelde, met een hoofdletter geschreven begrippen, hebben de volgende betekenis:

- 1.1 Persoonsgegevens: alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon.
- 1.2 Verwerking: een bewerking of een geheel van bewerkingen met betrekking tot persoonsgegevens of een geheel van persoonsgegevens, al dan niet uitgevoerd via geautomatiseerde procedés, zoals het verzamelen, vastleggen, ordenen, structureren, opslaan, bijwerken of wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiden of op andere wijze ter beschikking stellen, aligneren of combineren, afschermen, wissen of vernietigen van gegevens.
- 1.3 Overeenkomst: de Overeenkomst tussen Luchtverkeersleiding Nederland en [naam, contractdatum en onderwerp]
- 1.4 Verwerkersovereenkomst: deze overeenkomst inclusief overwegingen en bijbehorende bijlagen.
- 1.5 Betrokkene: degene op wie een Persoonsgegeven betrekking heeft.
- 1.6 Datalek: een inbreuk op de beveiliging die per ongeluk of op onrechtmatige wijze leidt tot de vernietiging, het verlies, de wijziging of de ongeoorloofde verstrekking van of de ongeoorloofde toegang tot doorgezonden, opgeslagen of anderszins verwerkte gegevens.

2. Totstandkoming, duur en einde van de Verwerkersovereenkomst

- 2.1 Deze Verwerkersovereenkomst treedt in werking op de datum waarop Partijen deze verwerkersovereenkomst hebben ondertekend en is een aanvulling op de eerder gesloten Overeenkomst.
- 2.2 Deze Verwerkersovereenkomst zal van kracht zijn gedurende de looptijd van de Overeenkomst. Indien de Overeenkomst eindigt, eindigt deze Verwerkersovereenkomst van rechtswege.
- 2.3 Geen van beide Partijen kan deze Verwerkersovereenkomst tussentijds opzeggen.
- 2.4 Verplichtingen uit deze Verwerkersovereenkomst welke naar hun aard bestemd zijn om ook na het einde van deze Verwerkersovereenkomst voort te duren, blijven na het einde van deze Verwerkersovereenkomst bestaan. Tot deze verplichtingen behoren de bepalingen over de geheimhouding van de persoonsgegevens, toepasselijk recht en geschillenbeslechting.

3. Voorwerp van de Verwerkersovereenkomst

- 3.1 Leverancier Verwerkt de Persoonsgegevens met het doel die diensten te leveren zoals deze zijn overeengekomen in de Overeenkomst. Leverancier Verwerkt in opdracht van Opdrachtgever de in **Bijlage 1** beschreven Persoonsgegevens van Opdrachtgever.
- 3.2 Leverancier zal de Persoonsgegevens op behoorlijke en zorgvuldige wijze en in overeenstemming met de AVG en andere toepasselijke regelgeving betreffende de Verwerking van Persoonsgegevens Verwerken.
- 3.3 Leverancier Verwerkt Persoonsgegevens slechts in opdracht van Opdrachtgever en volgt alle instructies van Opdrachtgever dienaangaande op, behoudens afwijkende wettelijke verplichtingen.
- 3.4 Leverancier heeft geen zeggenschap over het doel en de middelen voor de Verwerking van Persoonsgegevens. Voor zover niet anders is bepaald in deze Verwerkersovereenkomst, neemt Leverancier geen beslissingen over het gebruik van de Persoonsgegevens, de verstrekking aan derden en de duur van

de opslag van Persoonsgegevens. De zeggenschap over de Persoonsgegevens verstrekt onder deze Verwerkersovereenkomst komt nimmer bij Leverancier te berusten.

3.5 Leverancier maakt gebruik van een derde partij, te weten [...]. Leverancier zorgt ervoor dat [...] de inhoud van deze Verwerkersovereenkomst kent en draagt er zorg voor dat de Persoonsgegevens conform het bepaalde in deze overeenkomst worden verwerkt. Leverancier schakelt geen andere derden in zonder voorafgaande toestemming van Opdrachtgever. Opdrachtgever kan de toestemming om derden in te schakelen aan nadere voorwaarden binden.

3.6 Het is Leverancier niet toegestaan Persoonsgegevens aan anderen dan Opdrachtgever te verstrekken, tenzij op schriftelijk verzoek van Opdrachtgever, of met diens schriftelijke toestemming. Leverancier is verplicht schriftelijk te bevestigen dat een verstrekking heeft plaatsgevonden, waarbij hij exact de verstrekte Persoonsgegevens, de Betrokkene(n), de ontvanger(s) en het moment van verstrekking dient te beschrijven.

3.7 Indien Leverancier op grond van een wettelijke verplichting gegevens dient te verstrekken, verifieert Leverancier de grondslag van het verzoek en de identiteit van de verzoeker en informeert hij onmiddellijk, zo mogelijk voorafgaand aan de verstrekking, Opdrachtgever ter zake.

3.8 Leverancier verleent Opdrachtgever volledige medewerking om binnen de wettelijke termijnen te voldoen aan de verplichtingen op grond van de AVG, meer in het bijzonder de rechten van Betrokkenen, zoals, maar niet beperkt tot, een verzoek om inzage, verbetering, aanvulling, verwijdering of afscherming van Persoonsgegevens en het uitvoeren van een gehonoreerd aangetekend verzet.

3.9 In het geval dat een betrokkene gebruik maakt van zijn rechten als bedoeld in de artikelen 15 tot en met 22 AVG en een verzoek richt aan Leverancier, zal Leverancier het verzoek doorsturen aan Opdrachtgever. Opdrachtgever zal vervolgens in overleg met Leverancier bepalen hoe hier gevolg aan kan worden gegeven.

3.10 Indien Leverancier onrechtmatige Verwerkingen of inbreuken op de in artikel 6.1 genoemde beveiligingsmaatregelen signaleert, zal hij Opdrachtgever hierover onmiddellijk inlichten en alle redelijkerwijs benodigde maatregelen treffen om deze en verdere onrechtmatige Verwerkingen of inbreuken te beëindigen, te voorkomen of te beperken een en ander onverminderd de verplichting van Leverancier om de eventueel door Opdrachtgever daardoor geleden schade te vergoeden.

3.11 Leverancier informeert Opdrachtgever tijdig en adequaat over een Datalek. Gelet op de termijn waarbinnen Opdrachtgever een eventuele melding van een Datalek moet doen aan de Autoriteit Persoonsgegevens verneemt Opdrachtgever van Leverancier zo spoedig mogelijk maar niet later dan 24 uur na het ontdekken van het beveiligingsincident dat een Datalek heeft plaatsgevonden. Het melden van een Datalek aan Opdrachtgever dient te geschieden via dataprivacy@lvnl.nl. De melding bevat in ieder geval het feit dat er een lek is geweest alsmede wat de vermeende oorzaak van het lek is, wat het (vooralsnog bekende en/of te verwachten) gevolg is, wat de reeds ondernomen maatregelen zijn, en wat de (voorgestelde) oplossing is.

Hierna houdt Leverancier Opdrachtgever op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen rond het Datalek, en van de maatregelen die Leverancier treft om de gevolgen van het Datalek te beperken en herhaling te voorkomen. Tevens verleent Leverancier Opdrachtgever volledige medewerking aan het voldoen aan de meldplicht van artikel 33 AVG aan de Autoriteit Persoonsgegevens en de Betrokkenen.

3.12 De eventuele met de in de artikelen 3.8 tot en met 3.10 gemoeide kosten komen voor rekening van degene die die kosten maakt.

4. Teruggave Persoonsgegevens

4.1 Na afloop van de Overeenkomst en de Verwerkersovereenkomst dienen alle Persoonsgegevens, kopieën en bewerkingen daarvan, alsmede alle gegevensdragers waarop de Persoonsgegevens, kopieën of bewerkingen daarvan zijn of zullen worden vastgelegd, op een met Opdrachtgever overeen gekomen wijze te worden geretourneerd c.q. verstrekt aan Opdrachtgever (of een door Opdrachtgever aan te wijzen derde),

dan wel te worden vernietigd, een en ander naar keuze van Opdrachtgever. Leverancier zal hiervoor geen kosten in rekening brengen aan Opdrachtgever.

4.2 Op het moment dat deze Verwerkersovereenkomst eindigt, zal Leverancier bovendien al zijn medewerking verlenen ter zake van de overdracht van de werkzaamheden inzake de Verwerking van de Persoonsgegevens aan Opdrachtgever of een opvolgende Leverancier en wel op zo een wijze dat vanaf het moment dat de overdracht plaatsvindt de continuïteit van de dienstverlening maximaal gewaarborgd blijft, althans niet door handelen of nalaten van Leverancier wordt belemmerd. Leverancier zal hiervoor geen kosten in rekening brengen aan Opdrachtgever.

5. Intellectuele eigendomsrechten

Alle (intellectuele) eigendomsrechten – daaronder begrepen auteursrechten en databankenrechten – op de verzameling van Persoonsgegevens, kopieën of bewerkingen daarvan, blijven te allen tijde berusten bij Opdrachtgever of haar licentiegever(s).

6. Beveiliging

6.1 Leverancier neemt de technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen zoals beschreven in **Bijlage 2** van deze Verwerkersovereenkomst voor de persoonsgegevens die bij aanvang van de overeenkomst in het systeem worden opgenomen. Deze maatregelen zullen, met inachtneming van de stand der techniek en de kosten gemoeid met de implementatie en de uitvoering van de maatregelen, een passend beschermingsniveau verzekeren, zulks met inachtneming van de risico's die het Verwerken van de Persoonsgegevens, en de aard daarvan, meebrengen.

6.2 De leverancier heeft een gecertificeerd Information Security Management System (ISMS) dat op basis van een Plan-Do-Check-Act cyclus de implementatie van informatiebeveiliging maatregelen beschrijft (bijvoorbeeld ISO27001, NIST-raamwerk, ISAE3402, CMMC). Het ISMS wordt regelmatig door een externe, onafhankelijke partij geaudit op kosten van de leverancier. Audit rapportages worden op eerste verzoek aan LVNL ter beschikking worden gesteld.

6.3 Leverancier Verwerkt geen Persoonsgegevens buiten een lidstaat van de Europese Unie, tenzij hij daarvoor uitdrukkelijk schriftelijk toestemming heeft verkregen van Opdrachtgever en met inachtneming van het bepaalde in artikel 44 AVG.

7. Geheimhouding

7.1 Leverancier zal haar medewerkers verplichten, behoudens dwingendrechtelijke verplichtingen, tot geheimhouding van de persoonsgegevens waarvan zij uit hoofde van de verbintenis met Opdrachtgever kennismaken.

7.2 Leverancier zorgt ervoor dat de door hem ingeschakelde medewerkers en derden zich houden aan de in deze Verwerkersovereenkomst en de Overeenkomst vastgelegde verplichtingen, daaronder begrepen de beveiligings- en geheimhoudingsverplichtingen die rusten op Leverancier.

7.3 Indien en voor zover Opdrachtgever daarom uitdrukkelijk schriftelijk verzoekt, zal Leverancier ten aanzien van de daarbij aangeduide Persoonsgegevens of informatie bijzondere maatregelen treffen met het oog op de geheimhouding daarvan, welke maatregelen onder meer kunnen inhouden de vernietiging van betrokken Persoonsgegevens of informatie zodra de noodzaak voor Leverancier om daarvan nog langer kennis te nemen, is komen te vervallen. Leverancier en Opdrachtgever maken hierover nadere afspraken.

7.4 Na afloop van de Overeenkomst en deze Verwerkersovereenkomst blijft dit artikel 7 en de hierin besproken geheimhouding van kracht.

8. Controle

8.1 Opdrachtgever heeft de mogelijkheid om te controleren, of door een derde te laten controleren, of aan de Verwerkingen en de naleving van de overeengekomen technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen van Leverancier, dan wel die van door Leverancier ingeschakelde derden, en de naleving van het bepaalde in artikel 3.11 met betrekking tot de meldplicht als bedoeld in artikel 33 AVG, wordt voldaan.

8.2 Leverancier zal alle redelijkerwijs benodigde medewerking verlenen aan de controle en er voor zorg dragen dat ook de door hem ingeschakelde derden hiertoe de redelijkerwijs benodigde medewerking zullen verlenen.

8.3 Het uitvoeren van een controle zal niet tot een vertraging van de door Leverancier in het kader van de Overeenkomst en deze Verwerkersovereenkomst te verrichten werkzaamheden mogen leiden. Indien dat onverhoopt toch het geval is, zullen Partijen in overleg treden teneinde daarvoor zo snel mogelijk een oplossing te vinden.

8.4 De met de controle gemoeide kosten zijn voor rekening van Opdrachtgever. Leverancier voert de in overleg met Opdrachtgever vastgestelde benodigde verbetermaatregelen uit om te voldoen aan de verplichtingen uit deze overeenkomst binnen de daartoe door Opdrachtgever te bepalen termijn. De kosten hiervoor zijn voor rekening van Leverancier.

9. Aansprakelijkheid

9.1 Leverancier is aansprakelijk voor schade voortvloeiende uit of verband houdend met het niet-nakomen van de bepalingen uit deze verwerkersovereenkomst dan wel het handelen in strijd met wet- en regelgeving aangaande de bescherming van persoonsgegevens.

9.2 Leverancier vrijwaart Opdrachtgever tegen aanspraken van derden, waaronder betrokkenen, in verband met toerekenbaar tekortschieten van Leverancier in de nakoming van deze Verwerkersovereenkomst of overtreding door Leverancier van wet- en regelgeving aangaande persoonsgegevens en zal daarmee alle verband houdende kosten en schade van Opdrachtgever vergoeden.

10. Slotbepalingen

10.1 Deze Verwerkersovereenkomst vormt een aanvulling op de Overeenkomst. Bij tegenspraak tussen bepalingen uit deze Verwerkersovereenkomst en de Overeenkomst prevaleren de bepalingen uit deze Verwerkersovereenkomst.

10.2 Afwijkingen van en aanvullingen op deze Verwerkersovereenkomst zijn slechts geldig indien deze uitdrukkelijk en schriftelijk zijn overeengekomen.

10.3 Contactpersoon voor vragen over deze Verwerkersovereenkomst bij Opdrachtgever is [].

ALDUS OVEREENGEKOMEN EN IN TWEEVOUD OPGEMAAKT EN GETEKEND,

Het Bestuur van Luchtverkeersleiding Nederland,
In deze vertegenwoordigd door

[Naam],
In deze vertegenwoordigd door

Naam:
Functie:

Naam: [naam]

Datum:

Bijlage 1. De Verwerking van Persoonsgegevens (artikel 3.1)

Graag nader invullen welke gegevens worden verwerkt

Bijlage 2. Passende technische en organisatorische maatregelen (artikel 6.1)

Information Security Management System

- De leverancier moet beschikken over een Information Security Management System (ISMS) dat op basis van een Plan-Do-Check-Act cyclus de implementatie van informatiebeveiliging beschrijft (bijvoorbeeld ISO27001).
- Het ISMS moet ook 3rd party leveranciers, diensten, producten, libraries, etc., beschrijven die onderdeel uitmaken van deze tender en die gebruikt worden door de leverancier.
- Het ISMS moet regelmatig door een externe, onafhankelijke partij worden geaudit. Audit rapportages moeten op verzoek aan LVNL ter beschikking worden gesteld.

Cyber weerbaarheid

- De leverancier moet maatregelen nemen om cyber / hack aanvallen op de eigen IT (ontwikkel) infrastructuur te voorkomen, detecteren en mitigeren. In geval van een aanval die een relatie heeft met deze tender dan zal de leverancier LVNL direct informeren.
- De leverancier moet een proces inrichten om LVNL te informeren over veiligheidsissues en kwetsbaarheden en om LVNL van security patches te voorzien om deze issues en kwetsbaarheden op te lossen. De leverancier zal LVNL adviseren hoe en binnen welke termijn de patches geïmplementeerd moeten zijn.
- In ieder geval moet de leverancier gebruik maken van veilige informatie uitwisseling zoals via HTTPS, sftp, SSH voor het delen van gevoelige projectinformatie, overdracht van persoonsgegevens en authenticatiegegevens, Monitoring & Control interfaces, software updates, etc.

Fysieke beveiliging

- De leverancier moet fysieke maatregelen nemen om onbevoegde toegang tot de locatie, kantoren en informatie in relatie tot deze tender te voorkomen.

Personele beveiliging

- De leverancier moet een proces hebben ingericht om er voor te zorgen dat werknemers in relatie tot deze tender over de juiste (opleidings-)kwalificaties beschikken en in het bezit zijn van een Verklaring van Geen Bezwaar, afgegeven door de AIVD of MIVD.

Persoonsgegevens

- LVNL en de leverancier moeten voldoen aan Europese wet- en regelgeving met betrekking tot het beschermen van persoonsgegevens. Voordat persoonsgegevens worden verstuurd naar een verwerker, al dan niet buiten de EU, moeten aanvullende afspraken worden gemaakt tussen LVNL, de leverancier en de bewerker.

Compliance monitoring

- De leverancier zal een security officer benoemen als contactpersoon voor LVNL.
- LVNL heeft het recht om security audits en/of penetratie testen uit te laten voeren door een onafhankelijke partij bij de leverancier, waarbij de scope van de audit / test de diensten en producten zijn in relatie tot deze tender. Audits en/of testen zullen altijd worden uitgevoerd in afstemming met de leverancier.
- In het geval dat er zwakheden of fouten worden gevonden in de audits / testen dan moeten corrigerende maatregelen binnen 10 werkdagen aan LVNL worden gepresenteerd. De corrigerende maatregelen moeten op kosten van de leverancier worden doorgevoerd.
- Al het voorgaande zal in een separaat security document of als onderdeel van het contract worden vastgelegd door de leverancier.